

Проект тиэмэтэ:

«Ситийи кинигэ» нонуо о5о сатабылын кэтээн коруу

Болдьо5о: уьуна - 2022 – 2026сс

О5о сааба: 2 – 7 сааьыгар дылы

Бырайыак кыттааччылары:

1. уьуйаан алын суьуох боло5ун иитээччилэрэ
2. уьуйаан алын суьуох боло5ун иитиллээччилэрэ
3. тороппуттэр
4. педагогтар: психолог, музсалайааччы, физсалайааччы

Тиэмэ актуальноя: 2016с Путин В. : « Хас биирдии о5о дьобурдаах, ол кыабын арыйар – бийиги сорукупт. Итиннэ сытар Россия инники ситийиитэ» - диэбитэ. Бийиги Президеммит этиитин кытта собулэьэбит. Хас биирдии о5о талааннаах, дыкти дьобурдаах.

Уьуйааннар иитээччилэрин сурун сыалынан хас биирдии о5о талаанын, дьобурун сатаан арыйы буолар. Ол инниттэн о5о5о соптоох усулуобуйаны тэрийэн, кини бэйэтин кыабар эрэлин ойдотуу – ситийи тордо буолар. 2 – 3 саастаах о5о пирамиданы сатаан онороро, быкаа пазлы сопко хомуйара, сана тыллары , оонньууну ылынара, араас хабааннаах соруудахтары толорон иьэрэ – бу барыта кини ситийиитэ буолар.

О5о бу сатабылын таба корон, кыратык да хай5анарын чугастык ылынар. Итинтэн кини санаата котобуллэн, уорэнэргэ бабата кууьурэр, уьуйааныгар сылдьарын собулуур. Бу кинигэ5э хас биирдии о5о кыра да сатабыла, ситийиитэ, маннайгы курэ5э, араас таьымнаах курэхтэргэ кыайыыта, сопко санарбыт бастакы тыла, сопко онорбут эрчиллиитэ барыта бэлиэтэнэр. Ону таьынан, иитиллээччи аккуратнайдык аьаабыта, учугэйдик утуйбута кытта суруллар. Бу о5о тугу хаьан сатыыр буолбута манна костор. Бу барыта – кини ситийиитэ.

Проегы олоххо киллэрини сурун тосхоллоро:

1. Бэлэмнэнии тосхоло

Тэрэьиннэр:

1. Ситийи кинигэтин хайысхаларын толкуйдаан таныы
2. Педагогическай чааска аа5ыыга бырайыак барыллаан былаанын дьуулгэ таьаарыы
3. Тороппут муннабар бырайыак туьунан билиьиннэри

Сыала: «Ситийи кинигэтин» нунуе хас биирдии оџо дџоџура, кыаџа сайдарыгар соптоох анал усулуобуйаны тэрийи

Соруктара:

1. Оџо дџоџура сайдарыгар, кыаџын билинэригэр тустаах комону оноруу
2. Оџо ситийиитинэн «Ситийи кинигэтэ» бэчээттээн таџаарыы
3. Кинигэ комотунэн торопсуттэри, педагогтары иитэр – уорэтэр улэџэ тардыы

Сабаџалааџын: ескетун оџо сайдыытын «Ситийи кинигэџэ» киллэрэн истэххэ, салгыы сайдыытын хайысхата чопчуланан биэрэр.

Куутуллэр тумуктэр:

Хас биирдии оџоџо улэ тумугунэн «Ситийи кинигэтэ» баар буолар. Кинигэни оџо терешуттэрин кытта керен, эбэн биэриэн сеп;

Оџо бэйэтин сайдыытын туџунан билэ сылдьар, ситийиилэрин керен, сырыы аайы уеруулээх тугэннэри саныыр.

Проект тумугэ:

- торопсуттэр оскуола иннинэџи саастаах оџо тэрилтэтин иитэр – уорэтэр олоџор эппиэттинэстээхтик сыџыаннаџалларыгар
- оџо иитиитин кэтээн короллоруттэн дуоџуйууну ылыылар
- оџо детсадын котутуутун кунэ аччыыр
- оџо билиитин таџыма урдуур

Проект тосхоллоро:

1.Бэлэмнэнии этап

Аралдыыыы	Болдыџо	Кыттааччылар
1. Ситийи кинигэ ис тутулун толкуйдааџын	џам ыйа 2022с.	Иитэччилэр: Ядрихинская Р.С. Попова А.П.
2. Пед мунњахха проект џылаанын билиџиннэри	џам ыйа 2022с.	Иитэччилэр
3. Торопсут мунњаџар проект туџунан кэпсээџин	џам ыйа 2022с.	Иитэччилэр, торопсуттэр

2. Сурун тосхол

1. Хас биирдий о5о5о кинигэ бэчээтгээн, бастакы толорууну са5алааьын	Бала5ан ыйа 2022	Иитэччилэр, торошпугтэр
2. Торошпугт мунья5ар торошпугтэргэ кинигэни хайдах толорорго уорэтии	Бала5ан ыйа 2022	Иитэччилэр, кыра болох торошпугтэрэ
3. Пед. чааска педагогтарга кинигэни хайдах толорорго субэ	Бала5ан ыйа 2022	Педагогтар
4. Былаанынан конкурустары, курэхтэри ытыы уонна о5олор ситиьиилэрин бэлиэтэьын	Сылы быьа	Педагогтар, торошпугтэр
5. О5олорго ситиьии кинигэтин кордоруу, кэпсэьын	Сылы быьа	Педагогтар

3. Аналитической тосхол

1. О5о сайдыытын мониторинг нонуо ытыы	Ыам ыйа 2023с.	Кыра болох иитэччилэрэ
2. Педагогтар уонна торошпугтэр икки ардыларыгар тест ытыы	Ыам ыйа 2023с.	Кыра болох иитэччилэрэ
3. Проект тумугунэн аналитической справкалары суруйуу	Ыам ыйа 2023с.	Кыра болох иитэччилэрэ, педагог-психолог
4. Педсоветка проект тумугун иьитиннэрии	Ыам ыйа 2023с.	Кыра болох иитэччилэрэ

Кириитэ

Уорэх эйгэтигэр «Арасыйа Федерациятын уорэхтээин туьунан» сокуонугар (273 №- дээх 2012с. Ахсынны 29 кунэ) уопсай уорэхтээин ситимигэр, оскуола иннинээби уорэхтээин туспа булгуччулаах таьым быьытынан ьылыллан, уларыйылар киирдилэр. Бу сокуонна государство оьо кыратыгтан сайдар – иитиллэр эйгэтин тэрийиигэ улахан больомтону уураьын уонна оьо ханна олороруттан тутулуга суох оскуола иннинээби уорэхтээининэн хааччыллар тосхоло торумнаммыта.

1991 сыллаахха Саха Ороспуулукэтин национальной оскуолаларын санардан сайыннарыы уонна «Саха Ороспуубулукэтин национальной оьо тэрилтэлэрин сайдыыта» концепцияларыгар олоьуран, «Тосхол» базовай бырагыраама оноьуллубута. Саха оьото кыра эрдэбиттэн торообут буоруттан силис тардан, нноруотун тылын барьа баайын, обугэтин утуо угэин чаччы этигэр инэринэн, амарах сурэбин, мындыр ойун, уран тарбаьын утумнаан, сахалыы куттаах – сурдээх дьоьуннаах кьиьи буола улаатарыгар олох ууруллубута.

2014 сылтан оскуола иннинээби уорэхтээин федеральной государственной стандарда олоххо киирэн, уорэх сурун бырагыраамаларын ирдэбилэ тосту уларыйьыта. Оскуола иннинээби уорэхтээин онотун хаачыстыбата билинни олох сиэринэн торопсут, уопсастыбаннас ирдэбилигэр соп тубэьиэхтээх. Аныгы кэм оьотун, иитээччитин уонна дьиэ кэргэнин сайдар кьаьар, интэриэьигэр, айар дьоьуругар туьуланар.

Ол чэрчитинэн, «Кустук» оскуола иннинээби уорэх бырагыраамата сахалыы тылынан тахсыьыта. Бырагыраама сыала: регион уратытын учуоттаан, оьо тэрилтэтэ иитэр – сайыннарар улэтин ис хобоонун олорор туолбэтин, дойдутун, айыльатын, дьонун – сэргэтин, олоьун – дьаьаьын, улэтин – хамнаьын уратытын ьырытан, онно олоьуран, дьуорэлээн ьылынарыгар туьуланар.

Бырагыраама педагогика уонна уйулба наукатыгар оскуола иннинээби уорэхтээини торуттээбит учуонайдар: В. Запорожец, Л.С. Выготский, А. Н. Леонтьев, А.П. Усова, Е.И. Радина, Л.А. Венгер, Ф.А. Сахин, Н.П. Сакулина, Н.А. Ветлугина, В.Г. Нечаева уонна да атын научнай идиэйэлэригэр тирэьирэр.

Оскуолаьа кииринэн иннинээби саастаах оболору уорэхтээин тускула – оьо сааьы кьиьи олоьун биир саамай уьулуччу суолталаах кэрдийьинэн сыаналаан, кинини бэйэтин уорэх эйгэтигэр толору кьыттааччынан билинэн, оьо уонна улахан кьиьи алтыьан, хас биирдии оьо тус уратытын учуоттаан иитэр – уорэтэр ньымаларын, корунун уратытык туттуу.

Практической чааьа

Саха Ороспуубулукэтин Уорэбин уонна наукатын министиэристибэтин кобулээьининэн, сахалыы торообут тыллаах оскуола иннинээби тэрилтэлэригэр аналлаах сурун бырагыраатын оноруу соруга турьбута. Е. С. Охлопкова аатынан «Кэнчээри» оьо – саада «Кустук» оскуола иннинээби уорэхтээин бырагыраамата, Саха Ороспуубулукэтин научнай – методической хамыьыйатынан бигэргэтиллибит бырагымаатынан 4с сылбытын улэлии сылдыаьыт.

